

Розділ VII. Злочини у сфері охорони державної таємниці

§ 1. Загальна характеристика злочинів у сфері охорони державної таємниці

Безпосереднім об'єктом цього злочину є порядок зберігання відомостей, документів або матеріалів військового характеру, що становлять державну таємницю.

Документ — це передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві.

Військова таємниця — це вид державної таємниці, що охоплює відомості у сфері оборони. Віднесення відповідної інформації до військової таємниці здійснюється мотивованим рішенням Державного експерта з питань таємниць.

Військовослужбовці внаслідок специфіки обов'язків, які вони виконують, володіють широкими відомостями про види зброї, бойову техніку, що знаходиться на озброєнні держави, та інші секретні відомості.

Суворе збереження державної таємниці є однією з важливіших вимог військової дисципліни, яка закріплена в тексті військової присяги та військових статутах. Військовослужбовець зобов'язаний бути пильним, суворо зберігати державну та військову таємницю^[58]. Збереження державної таємниці спрямовано на забезпечення обороноздатності країни і постійної боєготовності армії та флоту. Розголошення відомостей військового характеру спричиняє тяжкі наслідки безпеці держави та боєздатності її збройних сил. Тому посягання на встановлений порядок збереження державної таємниці передбачає високий ступінь суспільної небезпечності.

Стаття 1 Закону України «Про державну таємницю» (із змінами та доповненнями від 21 травня 2008 р.) містить таке визначення державної таємниці: державна таємниця — вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

§ 2. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості

Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості

1. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, за відсутності ознак державної зради —

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Втрата документів або матеріалів, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановлених правил поведження із зазначеними документами, матеріалами або предметами, —

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, —

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

З об'єктивної сторони цей злочин вчиняється шляхом розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю ^[59] (ч. 1), а також за втрату документів або матеріалів, що містять цю таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю (ч. 2). У випадках розголошення військовослужбовцем інших відомостей, які становлять державну таємницю, втрати

документів або матеріалів, що містять цю таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю, відповідальність настає за статтями 328 та 329 КК.

Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, полягає у тому, що особа, яка володіє ними, порушуючи встановлену заборону, повідомляє їх, внаслідок чого вони стають надбанням сторонніх осіб.

Злочинне розголошення цих відомостей може бути усним або письмовим, шляхом показування чи передавання стороннім особам документів чи предметів, які становлять державну таємницю військового характеру.

Під втратою документів або матеріалів, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю, слід розуміти вихід носія інформації, що містить державну таємницю, або предмета, відомості про який становлять державну таємницю, поза волею особи, якій вони були довірені, із правомірного володіння. Час, на який були втрачені ці предмети (назавжди або на деякий час), не має значення для кваліфікації.

Суб'єктивна сторона розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, характеризується як умисною, так і необережною формою вини, а втрата документів або матеріалів, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю, — тільки необережною формою вини. До настання тяжких наслідків суб'єкт ставиться необережно.

Тяжкість наслідків, передбачених ч. 3, встановлюється з огляду на конкретні обставини. До них можна віднести випадки, коли розголошене стало відоме іноземним розвідкам і використовується ними на шкоду інтересам України.

Суб'єктами цих злочинів можуть бути військовослужбовці рядового, сержантського складу, військовослужбовці за контрактом, прапорщики, мічмани і офіцери незалежно від їх службового становища ^[60]. За ст. 422 КК не може притягатися до відповідальності військовослужбовець у випадках втрати документів, предметів чи матеріалів, які містять державну таємницю військового характеру, якщо вони не були

довірені йому по службі, а перебували у нього випадково.

Контрольні запитання

1. Відмежування розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості, від державної зради та шпигунства.

2. Мотиви та мета розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, та їх значення для кваліфікації.